

1 - Rikoksen uhrin oikeudet

Mitä tietoja rikoksen uhri saa viranomaisilta (esim. poliisilta tai syyttäjältä) jo ennen kuin rikosilmoitus on tehty?

Oikeusviranomaiset ja kaikki muut valtion viranomaiset, joiden kanssa uhri on tekemisissä, antavat tietoa mahdollisuudesta ottaa yhteyttä uhrien tukipalveluihin, joita tarjotaan sosiaalityö- ja lastensuojeluvirastoissa (*Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului, DGASPC*), sekä kyseisiä palveluja tarjoaviin kansalaisjärjestöihin.

Tiedot voidaan antaa sekä suullisesti että lomakkeella, joka uhrin on allekirjoitettava. Lomakkeella on vähintään kyseisellä hallintoalueella toimivan uhrien tukipalvelun osoitetiedot ja luettelo sen vastuualueista.

Uhrin oikeuksista sekä saatavilla olevista tuki- ja suojelupalveluista saa tietoa ensimmäiseltä oikeusviranomaiselta, jonka puoleen uhri kääntyy, tai rikosuhripäivystyksestä.

Tietoa saa seuraavista asioista:

- minkälaista tukea voi saada ja mistä, muun muassa perustietoa mahdollisuuksista saada lääketieteellistä hoitoa, psykologista tukea ja hätämajoitusta
- rikostutkinnasta vastaava viranomainen, jolle voi tehdä rikosilmoituksen
- oikeus oikeusapuun ja viranomainen, johon voi ottaa yhteyttä sen saamiseksi
- maksuttoman oikeusavun edellytykset ja menettely sen saamiseksi
- uhrin oikeudet rikosoikeudellisessa menettelyssä (myös suojelutoimenpiteet, jos uhri on todistaja ja häntä uhkaillaan)
- valtion maksamien korvausten edellytykset ja menettely niiden saamiseksi
- oikeus käyttää sovittelijan palveluita
- jos uhri asuu toisessa EU:n jäsenvaltiossa, tiedot siitä, miten rikosilmoitus tehdään tai miten valtiolta haetaan taloudellista korvausta kyseisestä jäsenvaltiosta käsin, sekä siitä, miten Romanian oikeusviranomaiset voivat kuulla uhria ilman, että tämä on Romaniassa.

Tiedot annetaan kielellä, jota uhri ymmärtää. Lisäksi annetaan kaikki nämä tiedot sisältävä lomake, joka uhrin on allekirjoitettava. Kun uhri ottaa ensimmäisen kerran yhteyttä viranomaisiin, hänellä voi olla mukanaan itse valitsemansa henkilö.

Jos rikosilmoitus tehdään oikeusviranomaiselle, ilmoituksesta saa kirjallisen vastaanottoilmoituksen. Rikosilmoituksen voi tehdä kirjallisesti tai suullisesti. Uhri voi myös pyytää jotakuta toista tekemään rikosilmoituksen puolestaan, mutta tällöin kyseiselle henkilölle on annettava kirjallinen valtuutus. Kirjallinen valtuutus on allekirjoitettava, ja se liitetään asiaa koskeviin asiakirjoihin.

Rikoksen uhri (unionin kansalainen tai unionin ulkopuolisen maan kansalainen) ei asu maassa, jossa rikos tapahtui. Miten hänen oikeuksiaan suojellaan?

Jos ulkomaalainen joutuu rikoksen uhriksi Romaniassa, hänellä on kaikki samat oikeudet kuin rikoksen uhreiksi joutuneilla Romanian kansalaisilla.

Jos uhri ei osaa romaniaa, hänellä on oikeus saada maksutta avukseen tulkki, joka auttaa kommunikoinnissa

viranomaisten kanssa. Uhrilla on oikeus tehdä rikosilmoitus ja saada tiedot, joihin hänellä on rikosilmoituksen tehdessään oikeus, kielellä, jota hän ymmärtää.

Toisessa jäsenvaltiossa asuva henkilö voi tehdä rikosilmoituksen tai hakea taloudellista korvausta kyseisessä jäsenvaltiossa. Romanian oikeusviranomaiset voivat myös kuulla uhria ilman, että hän on Romaniassa.

Ihmiskaupan uhri voidaan majoittaa erityiseen turvakotiin, jossa häntä suojellaan. Uhri saa rikosoikeudellisen menettelyn aikana tietoa menettelystä ymmärtämällään kielellä; hän voi myös saada psykologista neuvontaa ja lääketieteellistä hoitoa. Romanian viranomaiset pyrkivät parhaansa mukaan auttamaan uhria pääsemään kotimaahansa mahdollisimman pian ja tarjoavat turvallisen kuljetuksen Romanian rajalle.

Ulkomaalainen voi vaatia korvausta valtiolta, jos häneen kohdistunut rikos on tapon yritys tai murhayritys (joista säädetään rikoslain 188 ja 189 §:ssä), ruumiinvamman aiheuttaminen (josta säädetään rikoslain 194 §:ssä), tahallinen rikos, joka aiheuttaa uhrille ruumiinvamman, tai lähisuhdeväkivalta (josta säädetään rikoslain 199 §:ssä), raiskaus, yhdyntä alaikäisen kanssa tai pakottaminen seksuaaliseen tekoon (joista säädetään rikoslain 218–220 §:ssä), ihmiskauppa tai lapsikauppa (joista säädetään rikoslain 210 ja 211 §:ssä), terrorismi tai muu tahallinen väkivaltarikos.

Kiireellisistä tarpeista huolehtimista varten voidaan antaa myös arvoseteleitä, joiden arvo vastaa enimmillään viisinkertaista kansallista vähimmäisbruttopalkkaa. Kiireelliset tarpeet liittyvät ruokaan, majoitukseen, liikkumiseen, lääkkeisiin ja terveydenhoitotarvikkeisiin sekä hygieniatarvikkeisiin ja henkilökohtaisiin tarvikkeisiin, joita tarkoitetaan suoraan tai epäsuorasti ja joiden puuttuminen voi vaikuttaa kielteisesti uhrin välittömiin etuihin. Pyyntö voidaan esittää Bukarestin alioikeuden lautakunnalle, joka käsittelee rikoksen uhreille maksettavia korvauksia (*Comisia pentru acordarea de compensații financiare victimelor infracțiunilor*).

Uhrilla on myös oikeus maksuttomaan oikeusapuun, jos häneen on kohdistunut tapon yritys, murhayritys, ruumiinvamman aiheuttaminen, ruumiinvamman aiheuttanut tahallinen rikos, raiskaus, pakottaminen seksuaaliseen tekoon, yhdyntä alaikäisen kanssa tai alaikäisen seksuaalinen hyväksikäyttö. Myös tapon, murhan tai uhrin kuolemaan johtaneen tahallisen rikoksen vuoksi menehtyneen henkilön puolisoilla, lapsilla ja muilla huollettavilla on oikeus maksuttomaan oikeusapuun.

Mitä tietoja rikoksen uhrille annetaan, kun hän tekee rikosilmoituksen?

Kun uhri tekee rikosilmoituksen, ilmoituksen kirjaava poliisi selittää, mitä tapahtuu seuraavaksi. Uhrille kerrotaan hänen oikeuksistaan ja palveluista, joita hän voi saada. Poliisin on laadittava kirjallinen pöytäkirja, jossa ilmoitetaan, mitä tietoja uhrille on annettu.

Tietoja annetaan seuraavista asioista:

- uhrin oikeudet rikosoikeudellisessa menettelyssä
- organisaatiot, joilta uhri voi hakea apua, ja niiden tarjoamat palvelut
- miten uhri voi saada suojelua
- valtion maksamien korvausten edellytykset ja menettely niiden saamiseksi
- edellytykset ja menettely julkisen oikeusavustajan saamiseksi
- maksuttoman oikeusavun edellytykset ja menettely sen saamiseksi
- oikeus käyttää sovittelijan palveluita
- jos vastaaja on pidätetty tai hän on saanut vapausrangaistuksen, uhrin oikeus saada ilmoitus hänen vapauttamisestaan
- jos uhri asuu toisessa jäsenvaltiossa, tiedot siitä, miten valtiolta voi hakea taloudellista korvausta kyseisestä jäsenvaltiosta käsin, sekä siitä, miten Romanian oikeusviranomaiset voivat kuulla uhria ilman, että tämä on Romaniassa.

Myöhemmin menettelyn aikana uhri voi saada tietoja tutkinnan etenemisestä ja, mikäli syyttäjä päättää olla viemättä asiaa oikeuteen, jäljennöksen tätä koskevasta päätöksestä. Tietojen saamiseksi uhrin on esitettävä tästä pyyntö asiaa käsittelevälle poliisille tai syyttäjälle ja ilmoitettava Romaniassa oleva osoite, sähköpostiosoite tai sähköisen viestipalvelun osoite, johon tiedot voidaan lähettää.

Jos syyttäjä päättää viedä asian oikeuteen, uhri kutsutaan kuultavaksi tuomioistuimeen.

Jos uhria kuullaan tuomioistuimessa, hänelle ilmoitetaan myös seuraavat oikeudet ja velvollisuudet, jotka hänellä on tähän liittyen:

- oikeus käyttää asianajajan apua tai tarvittaessa saada julkinen oikeusavustaja
- oikeus käyttää sovittelijan palveluja lain sallimissa tapauksissa
- oikeus ehdottaa esitettäviä todisteita sekä esittää vastaväitteitä ja lausuntoja lain mukaisesti
- oikeus saada tietoa menettelyn etenemisestä
- oikeus tehdä tarvittaessa syyttämispyyntö (tiettyjen rikostyyppien kohdalla uhrin on tehtävä syyttämispyyntö, jotta asiaa rikoksenteikijää vastaan voidaan ajaa eteenpäin). Oikeusviranomaiset selittävät tarvittaessa tätä asiaa tarkemmin. Tekemällä syyttämispyyntöä uhri pyytää jatkamaan rikosoikeudellista menettelyä rikoksenteikijää vastaan. Syyttämispyyntö on eri asia kuin poliisille tai syyttäjälle tehty rikosilmoitus, jossa uhri ilmoittaa joutuneensa rikoksen kohteeksi.
- oikeus osallistua menettelyyn asianomistajana
- velvollisuus saapua paikalle oikeusviranomaisten kutsusta
- velvollisuus ilmoittaa osoitteenmuutoksesta
- oikeus saada ilmoitus rikoksenteikijän vapauttamisesta, jos rikoksenteikijä on tuomittu vankeusrangaistukseen tai on tutkintavankeudessa.

Onko rikoksen uhrilla oikeus maksuttomiin käänös- ja tulkkauspalveluihin (poliisin tai muiden viranomaisten kanssa asioidessa tai rikostutkinnan ja oikeudenkäynnin aikana)?

Kyllä. Uhrilla on oikeus käänös- ja tulkkauspalveluihin koko rikosoikeudellisen menettelyn ajan.

Miten viranomaiset huolehtivat siitä, että rikoksen uhri ymmärtää heitä ja he uhria (jos kyseessä on lapsi tai vammaisen henkilö)?

Oikeusviranomainen voi määrätä, että lain mukaan suojelua tarvitsevia henkilöitä kuullaan psykologin tai muun uhrien neuvontaan erikoistuneen henkilön läsnä ollessa.

Uhreja, joilla on puhe- tai kuulovamma, kuullaan viittomakieltä osaavan henkilön läsnä ollessa. Tällaisessa tapauksessa viestinnän voi hoitaa myös kirjallisesti.

Rikoksen uhrien tukipalvelut

Uhreja arvioidaan yksilöllisesti, jotta he saavat asianmukaista tukea ja suojelua. Uhreja arvioivat uhrien tukipalvelut tai yksityiset sosiaalipalvelujen tarjoajat. Tarvittaessa palveluissa tehdään yhteistyötä julkisten tai yksityisten terveydenhoitopalvelujen tarjoajien kanssa uhrin suostumuksella.

Sekä rikosten uhreille että heidän perheenjäsenilleen tarjottaviin tuki- ja suojelupalveluihin voi kuulua

- tiedottamista rikoksen uhrin oikeuksista
- psykologista neuvontaa sekä toissijaisen ja toistuvan uhriksi joutumisen riskiin tai pelottelun ja kostotoimien riskiin liittyvää neuvontaa
- rikoksesta johtuviin taloudellisiin ja käytännön kysymyksiin liittyvää neuvontaa
- entiseen tai uuteen sosiaaliseen ympäristöön sopeutumista koskevia palveluita
- henkistä ja sosiaalista tukea yhteiskuntaan sopeutumista varten
- tietoa ja neuvontaa uhrin asemasta rikosoikeudellisissa menettelyissä ja tukea oikeudenkäyntiin valmistautumista varten; tarvittaessa uhrin ohjaamista muiden erikoispalvelujen, kuten lakisääteisten sosiaali-, terveydenhuolto-, työllisyys- tai koulutuspalvelujen tai muiden yleishyödyllisten palvelujen, piiriin.

Tuki- ja suojelupalveluja voidaan tarjota

1. päiväkeskuksissa, joissa annetaan pääosin tietoa, neuvontaa, henkistä ja sosiaalista tukea yhteiskuntaan sopeutumista varten, psykologista, oikeudellista ja taloudellista neuvontaa sekä entiseen tai uuteen sosiaaliseen ympäristöön sopeutumista koskevia palveluita
2. majoituskeskuksissa, joissa tarjotaan asianmukaista väliaikaista majoitusta uhreille, jotka tarvitsevat turvallisen paikan toissijaisen ja toistuvan uhriksi joutumisen tai pelottelun ja kostotoimien välittömän riskin

vuoksi.

Lähisuhdeväkivallan tai ihmiskaupan uhreja voidaan majoittaa turvakoteihin, joissa he ja heidän hoidossaan olevat alaikäiset saavat maksutta tietyn ajan perhetukea, suojelua rikoksentehtäjältä, lääkärin hoitoa ja hoivapalveluita, ruokaa, majoituksen, psykologista neuvontaa ja oikeudellista apua.

Lisätietoja lähisuhdeväkivallan uhrien tukipalveluista on saatavilla [täällä](#) (romaniaksi).

Mitä kautta uhri voi saada tukea?

Jokaisessa sosiaalityö- ja lastensuojeluvirastossa (*Directia Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului, DGASPC*) on rikosuhripäivystys.

Myös yksityiset sosiaalialan palveluntarjoajat voivat antaa uhreille tukea.

Lähisuhdeväkivallan uhri voi ottaa yhteyttä naisten ja miesten yhtäläisiä mahdollisuuksia käsittelevään kansalliseen virastoon (*Agenția Națională pentru Egalitate de Șanse între Bărbați și Femei*) sekä sosiaalityö- ja lastensuojeluvirastoihin (DGASPC).

Alle 18-vuotias rikoksen uhri voi ottaa yhteyttä kansalliseen lastensuojelu- ja adoptioviranomaiseen (*Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopție, ANPDCA*) sekä sosiaalityö- ja lastensuojeluvirastoihin (DGASPC).

Ihmiskaupan uhri voi ottaa yhteyttä sisäministeriön (*Ministerul Afacerilor Interne, MAI*) alaisuudessa toimivaan kansalliseen ihmiskaupan torjunnan virastoon (*Agenția Națională împotriva Traficului de Persoane, ANITP*).

Romanian oikeusministeriö on vastuussa uhrin avustamisesta menettelyssä, jolla haetaan taloudellista korvausta henkilöille, jotka ovat joutuneet tahallisten väkivaltarikosten uhreiksi muun jäsenvaltion kuin laillisen asuinvaltionsa alueella.

Romaniassa toimii myös useita kansalaisjärjestöjä, jotka antavat uhreille monenlaista tukea. Viranomaisen, jonka puoleen uhri kääntyy, ohjaa tämän ottamaan yhteyttä sopivaan kansalaisjärjestöön.

Ohjaako poliisi uhrin automaattisesti tukipalvelujen piiriin?

Kyllä, oikeusviranomaisten on ohjattava uhri tällaisten palvelujen piiriin.

Miten rikoksen uhrin yksityisyyttä suojellaan?

Rikoksen uhreille annetaan tietoa, tukea ja suojelua siten, että varmistetaan heidän henkilötietojensa ja kaikkien muiden uhrin yksityiselämää ja uhrin kohtaamia vaikeuksia koskevien tietojen luottamuksellisuus. Tukipalveluita annetaan nimettömänä, eikä niistä tarvitse tehdä sopimusta tuensaajien kanssa.

Rikosten uhreja koskevia tietoja säilytetään yksi vuosi. Tietoja voidaan käyttää uhrin tuki- ja suojelutoimiin, tai niitä voidaan antaa oikeusviranomaisille näiden pyynnöstä. Säilytetyt tiedot poistetaan vuoden kuluttua.

Jos uhri saa uhrien tuki- ja suojelupalveluja, hänen henkilötietojaan säilytetään koko sen ajan, jonka hän saa näitä palveluja, sekä kolme kuukautta niiden päättymisen jälkeen.

Lähisuhdeväkivallan ja ihmiskaupan uhrien majoituskeskusten sijainnit ovat salaisia.

Jos oikeusviranomaiset katsovat, että uhrin yksityisyydensuoja tai ihmisarvo saattavat vaarantua uhrin antamien tietojen vuoksi tai muista syistä, ne voivat sekä rikostutkinnan että tuomioistuinkäsittelyn aikana toteuttaa joko oma-aloitteisesti tai uhrin pyynnöstä tiettyjä toimenpiteitä uhrin suojelun varmistamiseksi. Tällaisia toimenpiteitä ovat muun muassa

- uhrin henkilöllisyyden salaaminen
- uhrin kuulustelu/kuuleminen ääni- tai videoyhteyden avulla ilman että tämän tarvitsee olla paikalla ja siten, että uhrin ääni ja kuva muokataan tunnistamattomiksi, jos muut toimenpiteet eivät ole riittäviä

- tuomioistuinkäsittelyn järjestäminen suljetuin ovin koko uhrin kuulemisen ajan.

Lisäksi tuomioistuin voi tuomioistuinkäsittelyn aikana kieltää sellaisten tekstien, piirrosten, valokuvien tai kuvien julkaisemisen, jotka saattavat paljastaa uhrin henkilöllisyyden.

Tuomioistuin voi myös päättää käsitellä asiaa suljetuin ovin, jos julkinen käsittely saattaisi vaikuttaa uhrin ihmisarvoon tai yksityisyydensuojaan.

Edellyttääkö tukipalvelujen saaminen rikosilmoituksen tekemistä?

Rikostutkinnasta vastaaville elimille ei tarvitse tehdä rikosilmoitusta rikoksen uhreille annettavan tiedon, tuen ja suojelun saamiseksi.

Uhrin suojele, jos häntä uhkaa vaara

Millaista suojelua on saatavissa?

Uhrilla on sekä rikostutkinnan että tuomioistuinkäsittelyn aikana oikeus suojelutoimenpiteisiin, jos oikeusviranomaiset katsovat, että hän voi olla vaarassa.

Uhrin on erittäin tärkeää tietää, että jos oikeusviranomaiset katsovat hänen olevan mahdollisesti vaarassa hänen antamiensa tietojen vuoksi tai muista syistä, ne voivat toteuttaa joko uhrin pyynnöstä tai oma-aloitteisesti tiettyjä toimenpiteitä uhrin suojelun varmistamiseksi. Tällaisia toimenpiteitä ovat muun muassa

- valvonta tai vartiointi uhrin kotona tai väliaikaisessa asunnossa
- uhrin tai tämän perheenjäsenten saattaminen ja suojele matkoilla
- uhrin henkilöllisyyden salaaminen (henkilötiedot voidaan jättää pois asiakirjoista ja pitää ne salaisina uhrin henkilöllisyyden suojaamiseksi)
- uhrin kuulustelu/kuuleminen ääni- tai videoyhteyden avulla ilman että tämän tarvitsee olla paikalla ja siten, että uhrin ääni ja kuva muokataan tunnistamattomiksi, jos muut toimenpiteet eivät ole riittäviä (tällä tavoin uhrin ei tarvitse saapua poliisiin, syyttäjän tai tuomarin kuultavaksi eikä joutua samaan tilaan rikoksentehtäjän kanssa)
- tuomioistuinkäsittelyn järjestäminen suljetuin ovin koko uhrin kuulemisen ajan.

Lisäksi tuomioistuin voi tuomioistuinkäsittelyn aikana kieltää sellaisten tekstien, piirrosten, valokuvien tai kuvien julkaisemisen, jotka saattavat paljastaa uhrin henkilöllisyyden.

Myös silloin, kun henkilö on todistajana rikosoikeudellisessa menettelyssä tai – vaikka hän ei olisi osallisena asiassa – antaa tietoja, jotka auttavat oikeusviranomaisia ratkaisemaan vakaviin rikoksiin liittyviä tapauksia tai estämään huomattavien vahinkojen syntymistä, hän voi pyytää tutkinnasta vastaavalta poliisilta tai syyttäjältä pääsyä todistajansuojeluohjelmaan. Tämä ohjelma sisältää useita toimenpiteitä, muun muassa seuraavat:

- salainen henkilöllisyys ja osallistuminen kuulemisiin siten, että ääni tai kuva muokataan tunnistamattomaksi
- poliisin suojele kotona ja saattaminen, kun henkilö on kutsuttu ilmoittautumaan rikostutkintaa hoitavien elimien luo
- muuttaminen toiselle paikkakunnalle
- uusi henkilöllisyys, tarvittaessa myös ulkonäön muuttaminen.

Erityiseen todistajansuojeluohjelmaan päästessään uhrilla on oikeus saada lisäapua muun muassa seuraavissa asioissa:

- sopeutuminen uuteen sosiaaliseen ympäristöön
- uuden ammattipätevyyden hankkiminen
- uuden työn hankkiminen
- taloudellinen tuki uuden työpaikan saamiseen asti.

Tarvittaessa myös lähiomaiset (kuten lapset ja vanhemmat) ja puoliso voidaan ottaa mukaan todistajansuojeluohjelmaan.

Jos henkilö ei ole päässyt todistajansuojeluohjelmaan rikostutkinnan aikana, siihen pääsyä voi hakea

tuomioistuimelta.

Muuta suojelua on saatavana rikoksen tyyppin mukaan.

- Lähisuhdeväkivallan uhri voi pyytää poliisia poistamaan rikosentekijän välittömästi yhteisestä kodista väliaikaisen suojelumääräyksen nojalla. Määräys pysyy voimassa, kunnes tuomioistuin antaa suojelumääräyksen. Vaihtoehtoisesti uhri voidaan majoittaa lähisuhdeväkivallan uhreille tarkoitettuun keskukseseen. Tällaista majoitusta voi saada vain hätätapauksissa tai keskuksen johdon luvalla. Keskuksessa uhri saa majoituksen, ateriat, sairaanhoitoa, psykologista neuvontaa ja oikeudellista apua maksutta.
- Ihmiskaupan uhri voidaan majoittaa uhrien suojelusta vastaavaan keskukseseen. Lain mukaan majoitusta saa enintään 90 päivän ajan, mutta tuomioistuin voi jatkaa oleskelun pituutta oikeudenkäynnin päättymiseen asti. Lapsikauppaa koskevat oikeusistunnot käydään suljetuin ovin. Lisäksi tällaisissa tapauksissa alle 14-vuotiaita lapsia kuullaan psykologin sekä sosiaalityö- ja lastensuojeluviraston edustajan läsnä ollessa.

Jos uhri katsoo olevansa vaarassa, hänen on ilmoitettava siitä poliisille, syyttäjälle tai tuomarille ja selitettävä tilanne mahdollisimman tarkasti.

Edellä mainittuja suojelutoimenpiteitä voidaan toteuttaa sekä rikostutkinta- että oikeudenkäyntivaiheessa.

Kuka suojelee rikoksen uhria?

Suojelua saa Romanian poliisilta.

Arvioidaanko uhrin tilannetta sen selvittämiseksi, voiko rikosentekijä aiheuttaa hänelle lisävahinkoa?

Sen välttämiseksi, että rikosprosessi aiheuttaa uhrille lisää kielteisiä seurauksia, hänen tilanteensa arvioidaan mahdollisimman pian tunnistamisen jälkeen, jotta lausuntojen sekä lääkärin, psykologin ja sosiaaliturvan arviointien määrä voidaan pitää mahdollisimman pienenä.

Uhrien tuesta vastaavat viranomaiset tai tukipalvelujen tarjoajat antavat uhrille neuvontaa pelottelun ja kostotoimien riskeistä. Uhri voidaan majoittaa väliaikaisesti majoituskeskukseen pelottelun ja kostotoimien riskin välttämiseksi.

Jos uhri on rikosoikeudenkäynnin päätyttyä yhä vaarassa, oikeusviranomaiset harkitsevat uhrin hyväksymistä todistajansuojeluohjelmaan, ellei tämä jo ole sen piirissä.

Jos uhri on ollut ihmiskaupan, lähisuhdeväkivallan, järjestäytyneen rikollisuuden, terrorismin tai tiettyjen muuntotyyppisten rikosten uhri, hänet katsotaan haavoittuvassa asemassa olevaksi uhriksi ja hän saa vaarassa tai haavoittuvassa asemassa oleville todistajille lain nojalla annettavaa suojelua.

Arvioidaanko uhrin tilannetta sen selvittämiseksi, voiko hänelle aiheutua lisävahinkoa rikosoikeusjärjestelmän vuoksi (rikostutkinnan ja oikeudenkäynnin aikana)?

Kyllä, uhrin tilanne voidaan arvioida. Jos kyse on esimerkiksi tiettyntyyppisten rikosten (kuten lähisuhdeväkivallan, raiskauksen ja seksuaalisen väkivallan) uhrista, uhria kuulee vain samaa sukupuolta oleva henkilö, jos uhri niin pyytää.

Uhria kuulustellaan toisen kerran vain, jos se on rikosoikeudellisen menettelyn kannalta ehdottoman välttämätöntä, jotta vältetään lisävahingon aiheuttaminen uhrille.

Jotta vältetään toissijainen uhriksi joutuminen, joka johtuu oikeusviranomaisten toistuvista kuulusteluista, rikosprosessia koskevassa lainsäädännössä edellytetään myös, että rikosilmoituksen tehnyt, vahinkoa kärsinyttä osapuolta on kuultava välittömästi tai, jos tämä ei ole mahdollista, mahdollisimman pian rikosilmoituksen tekemisen jälkeen.

Rikosten uhreille varataan tuomioistuimessa erilliset odotushuoneet.

Millaista suojelua haavoittuvassa asemassa olevat uhrit voivat saada?

Jos uhri on haavoittuvassa asemassa, hän voi hyötyä edellä todistajansuojelua koskevissa vastauksissa esitetystä suojelutoimenpiteistä.

Onko alaikäisillä uhreilla erityisiä oikeuksia?

Jos uhri on alaikäinen ja joutunut hyväksikäytön, väkivallan, pahoinpitelyn, laiminlyönnin tai kaltoinkohtelun uhriksi, joko hän itse tai kuka tahansa muu henkilö voi ilmoittaa rikoksesta poliisille.

Alaikäisiä pidetään lähtökohtaisesti haavoittuvassa asemassa olevina uhreina. Viranomaisten on kerrottava heille suojelutoimenpiteistä, joita he voivat saada.

Jos oikeusviranomainen ei saa selville uhrin ikää ja on perusteita uskoa, että hän on alaikäinen, hänen oletetaan olevan alaikäinen.

Sosiaalityö- ja lastensuojeluviraston osastot, jotka ovat erikoistuneet hyväksikäyttöä, laiminlyöntiä, ihmiskauppaa, maahanmuuttoa ja palauttamista koskevien tapausten hoitamiseen, arvioivat alaikäiset väkivallan uhrit ja antavat tukea ja suojelua lain nojalla.

Alaikäiset voivat saada apua kansalliselta lastensuojelu- ja adoptioviranomaiselta.

Hyväksikäytetty, laiminlyöty tai mitä tahansa väkivallan muotoa kokenut lapsi voidaan sijoittaa hätätoimenpiteenä väliaikaisesti toiseen perheeseen, sijaisvanhemmalle tai erityiseen keskukseseen.

Jos alle 14-vuotias kutsutaan rikostutkinnasta vastaavien elinten kuulusteltavaksi, edellytetään, että läsnä ovat myös lapsen vanhemmat tai holhooja tai lapsen kasvatuksesta ja koulutuksesta vastaavan sijoituspaikan edustaja sekä oikeusviranomaisen määräämä psykologi. Psykologi antaa alaikäiselle asiantuntijaneuvontaa koko oikeuskäsittelyn ajan. Jos lapsen vanhemmat tai huoltajat ovat osallisina rikosoikeudellisessa menettelyssä tai heillä voi olla intressi vaikuttaa tämän lausuntoon, lasta kuullaan edunvalvojan tai oikeustoimikelpoisen sukulaisen sekä oikeusviranomaisen määräämän psykologin läsnä ollessa.

Jos kuuleminen koskee lapsen kasvatuksesta ja koulutuksesta vastaavan sijoituspaikan toimintaa, kyseisen laitoksen edustajan sijaan läsnä ovat edunvalvoja tai oikeustoimikelpoinen sukulainen sekä oikeusviranomaisen määräämä psykologi.

Kuulustelu on nauhoitettava. Jos nauhoitus ei ole mahdollista, siitä on ilmoitettava perusteluineen uhrin lausunnossa.

Uhrilla on oikeus siihen, että häntä kuulustelee sama henkilö tähän erityisesti suunnitelluissa tai mukautetuissa tiloissa, jos se on mahdollista.

Tietäntyyppisiä rikoksia tutkittaessa kuulustelijana voi toimia uhrin kanssa samaa sukupuolta oleva henkilö. Kuulusteluissa voi myös olla läsnä uhrin valitsema henkilö.

Uhrilla on oikeus asianajajaan oikeudenkäynnin aikana. Jos uhrilla ei ole asianajajaa, tuomioistuin auttaa löytämään asianajajan. Jos uhrin perhe ei pysty maksamaan asianajopalkkiota, uhrilla on oikeus maksuttomaan oikeusapuun.

Ihmiskaupparikoksia koskevissa tapauksissa alle 14-vuotiaita lapsia kuullaan vähintään yhden vanhemman tai muun laillisen edustajan läsnä ollessa. Kuulemiseen on kutsuttava myös psykologi sekä sosiaalityö- ja lastensuojeluviraston edustaja.

Kun rikos johtaa uhrin kuolemaan, mitkä ovat tämän perheenjäsenen oikeudet?

Tässä tapauksessa perheenjäsen on rikoksen uhri, ja hänellä on oikeus kaikkiin edellä mainittuihin tuki- ja

suojelupalveluihin. Niitä ovat muun muassa tietojen antamien, psykologinen ja oikeudellinen neuvonta sekä ohjaaminen terveydenhuoltopalveluihin ja palveluihin, jotka koskevat sopeutumista entiseen tai uuteen sosiaaliseen ympäristöön.

Rikoslain 188 §:ssä tarkoitetun tapon tai 189 §:ssä tarkoitetun murhan tai kuolemaan johtaneen tahallisen rikoksen uhrina kuolleen henkilön puolisoilla, lapsilla ja huollettavilla on oikeus maksuttomaan oikeusapuun ja valtion maksamaan taloudelliseen korvaukseen.

Maksutonta oikeusapua voi saada myös muuntyyppisten rikosten seurauksena, jos uhrin perheenjäsenten kuukausitulot eivät ylitä kansallista vähimmäisbruttopalkkaa, jonka hallitus on määrittänyt sille vuodelle, jona maksutonta oikeusapua koskeva hakemus tehdään.

Mitkä ovat rikoksen uhrin perheenjäsenten oikeudet?

Ks. edellä.

Voiko rikoksen uhri osallistua sovitteluun? Millä ehdoin? Onko rikoksen uhri turvassa sovittelun aikana?

Sovittelu on mahdollinen tietyissä rikoslaissa lieviksi katsotuissa rikoksissa. Sovittelua voidaan käyttää vain, jos sekä uhri että rikoksen tekijä suostuvat osallistumaan siihen. Sovittelumenettelyn aikana uhri kutsutaan tapaamisiin rikosentekijän kanssa, jotta voidaan selvittää, voidaanko asia sopia ja miten. Tapaamisissa on mukana sovittelijaksi nimetty henkilö. Jos menettely päättyy sovintoon, uhri peruuttaa kanteensa rikosentekijää vastaan ja asian käsittely lopetetaan. Jos sovittelu ei onnistu, rikosoikeudellinen menettely jatkuu ikään kuin sovittelua ei olisi aloitettukaan.

Missä laeissa säädetään rikoksen uhrin oikeuksista?

- Laki 135/2010 (rikosprosessilaki), sellaisena kuin se on muutettuna (*Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală*)
- Laki 678/2001 ihmiskaupan ehkäisystä ja torjunnasta, sellaisena kuin se on muutettuna (*Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane*)
- Hallituksen päätös 1216/2001 ihmiskaupan ehkäisyä ja torjuntaa koskevan kansallisen toimintasuunnitelman hyväksymisestä (*Hotărârea de Guvern nr. 1216/2001 privind aprobarea Planului național de acțiune pentru combaterea traficului de ființe umane*)
- Laki 211/2004 toimenpiteistä rikoksen uhrien suojelemiseksi, sellaisena kuin se on muutettuna (*Legea 211/2004 privind unele măsuri pentru asigurarea protecției victimelor infracțiunilor*)
- Hallituksen päätös 1238/2007 (annettu 10.10.2007) ihmiskaupan uhrien erityisiä tukipalveluja koskevien kansallisten standardien hyväksymisestä (*Hotărârea Guvernului nr. 1238 din 10 octombrie 2007 pentru aprobarea Standardelor naționale specifice pentru serviciile specializate de asistență a victimelor traficului de persoane*)
- Laki 217/2003 lähisuhdeväkivallan ehkäisemisestä, sellaisena kuin se on muutettuna (*Legea 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie*)
- Laki 272/2004 lapsen oikeuksien edistämisestä ja suojelemisesta, sellaisena kuin se on muutettuna (*Legea 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului*)
- Laki 682/2002 todistajien suojelusta, sellaisena kuin se on muutettuna (*Legea 682/2002 privind protecția martorilor*)
- Laki 192/2006 sovittelusta ja sovittelijan ammatin järjestämisestä, sellaisena kuin se on muutettuna (*Legea 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator*)
- Laki 230/2022 (annettu 19.7.2022) takavarikoidun omaisuuden hoitamisesta vastaavan kansallisen viraston perustamisesta, organisaatiosta ja toiminnasta annetun lain 318/2015 muuttamisesta ja täydentämisestä, tiettyjen säädösten muuttamisesta ja täydentämisestä sekä rikosprosessilain 135/2010 muuttamisesta ja täydentämisestä (*Legea nr. 230 din 19 iulie 2022 privind modificarea și completarea Legii nr. 318/2015 pentru înființarea, organizarea și funcționarea Agenției Naționale de Administrare a Bunurilor Indisponibilizate și pentru modificarea și completarea unor acte normative, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură*)
- Päätös 541/2023 (annettu 8.6.2023) rikoksen uhreille tarkoitettujen arvoseteleiden myöntämiseen,

jakamiseen ja maksusuorituksiin sekä niiden määrän määrittämiseen sovellettavan menetelmän hyväksymisestä, myöntämismekanismiin osallistuvien julkisten ja yksityisten yhteisöjen valintaperusteiden hyväksymisestä sekä oikeusministeriön organisaatiosta ja toiminnasta annetun hallituksen päätöksen 652/2009 täydentämisestä (*Hotărârea nr. 541 din 8 iunie 2023 pentru aprobarea Metodologiei de emitere, distribuire și decontare a voucherelor destinate victimelor infracțiunii, pentru stabilirea cuantumului acestora, precum și a criteriilor de selectare a entităților publice și private înrolate în mecanismul de acordare și pentru completarea Hotărârii Guvernului nr. 652/2009 privind organizarea și funcționarea Ministerului Justiției*)

■ Päivitetty viimeksi: 09/07/2025

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät asianomaiset jäsenvaltiot. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Euroopan komissio ei ole vastuussa tässä asiakirjassa esitetyistä tai mainituista tiedoista. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.